

3.78

Οι συνέπειες της λανθασμένης τακτικής των Κερκυραίων, η ναυτική εμπειρία των Αθηναίων και η πρόνοιά τους για τους Κερκυραίους

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

- 78.1 Και οι Κερκυραίοι δεινοπαθούσαν από την πλευρά τους, γιατί εφομούσαν άτακτα και με λίγα πλοία· οι Αθηναίοι όμως, επειδή φοβούνταν τον μεγαλύτερο αριθμό (των πλοίων) και την περικύκλωση, δεν έκαναν επίθεση στα παραταγμένα εναντίον τους πλοία ούτε στο σύνολό τους ούτε στο μέσο τους, αλλά, αφού επιτέθηκαν σε μια πτέρυγα, καταβύθισαν ένα πλοίο. Και ύστερα από αυτά, αφού οι εχθροί σχημάτισαν κυκλική παράταξη, έπλεαν (οι Αθηναίοι) γύρω τους και προσπαθούσαν να προκαλέσουν σύγχυση σ' αυτούς.
- 78.2 Επειδή όμως το αντιλήφθηκαν αυτό οι Πελοποννήσιοι που ήταν κοντά στους Κερκυραίους και επειδή φοβήθηκαν μήπως γίνει αυτό ακριβώς που έγινε στη Ναύπακτο, έσπευσαν για να βοηθήσουν και, αφού συγκεντρώθηκαν όλα μαζί τα πλοία, έκαναν ταυτόχρονα επίθεση εναντίον των Αθηναίων.
- 78.3 Τότε οι Αθηναίοι άρχισαν πια να υποχωρούν κωπηλατώντας προς τα πίσω και συγχρόνως ήθελαν να προλάβουν τα κερκυραϊκά πλοία να καταφύγουν (στο λιμάνι) στον μεγαλύτερο δυνατό αριθμό, καθώς αυτοί υποχωρούσαν αργά και οι εχθροί είχαν παραταχθεί εναντίον τους.
- 78.4 Η ναυμαχία λοιπόν, αφού είχε τέτοια εξέλιξη, τελείωσε με τη δύση του ήλιου.

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Οι Κερκυραίοι στη ναυτική τους αναμέτρηση με τους Πελοποννησίους διέπραξαν σοβαρά και αλληπάλληλα λάθη τακτικής, που προδίκασαν και την ήττα τους (έχασαν 13 πλοία). Ο ιστορικός επαναλαμβάνει το κύριο κατά την κρίση του αίτιο: έκαναν επιθέσεις άτακτα και με λίγα πλοία (βλ. και κεφ. 77), ενώ οι αντίπαλοί τους ήταν πειθαρχημένοι και διέθεταν περισσότερες δυνάμεις. Το αποτέλεσμα ήταν να δεινοπαθούν· δε συνέβαινε όμως το ίδιο με τους Αθηναίους, αν και είχαν μόνο 12 πλοία και οι Πελοποννήσιοι 33. Ευνόητο λοιπόν είναι ότι η αποδιοργάνωση και η αναρχία, η τμηματική αποστολή και η ολιγαριθμία των πλοίων επέδρασαν αρνητικά στους Κερκυραίους· αντίθετα η τάξη και ο συντονισμός των κινήσεων, η αυτοπεποίθηση και η αξιοποίηση της ναυτικής τέχνης και εμπειρίας καθιστούσε τους Αθηναίους αξιόμαχους και ιδιαίτερα υπολογίσιμους αντιπάλους για τους Πελοποννησίους. Και αυτό αποδείχτηκε στην εξέλιξη της ναυμαχίας.

Οι Αθηναίοι, κρίνοντας συνετά και ρεαλιστικά, υπολόγιζαν την αριθμητική υπεροχή των αντιπάλων τους και φοβούνταν μήπως αυτοί τους περιζώσουν. Όμως δεν τήρησαν αμυντική στάση αλλά επιθετική. Απλώς προσάρμοσαν κατάλληλα την τακτική τους και δεν εφόρμησαν σε όλη τη συγκεντρωμένη δύναμη των εχθρών ούτε και στο μέσο της παράταξής τους· επιτέθηκαν σε μια πτέρυγά τους και καταβύθισαν ένα πλοίο τους. Με τον τρόπο αυτόν αντιμετώπισαν εκ του ασφαλούς την υπεροπλία των Πελοποννησίων και απέφυγαν τον κίνδυνο της περικύκλωσης, αφού είχαν μεγάλη ευχέρεια διαφυγής και διέθεταν ταχύπλοα σκάφη. Παράλληλα έκαναν αισθητή την παρουσία τους, έδειξαν την τόλμη και την αποφασιστικότητά τους, δικαίωσαν τη φήμη τους και επέδρασαν αρνητικά στο ηθικό των αντιπάλων τους.

Γι' αυτό οι Πελοποννήσιοι αμέσως άλλαξαν διάταξη, αφού συνειδητοποιήσαν ότι οι Αθηναίοι θα εφορμούσαν έτσι πάλι, δηλαδή «κατά κέρας»· σχημάτισαν λοιπόν με τις τριήρεις τους κυκλική παράταξη έχοντας την πλήρη προς τα έξω, γιατί αυτός ο σχηματισμός δεν έχει άκρα, δεν αφήνει εκτεθειμένες τις πτέρυγες αφού αυτές δεν υπάρχουν. Ωστόσο η τακτική αυτή είναι αμυντική και μαρτυρεί πόσο ανασφαλείς νιώθουν όσοι την εφαρμόζουν μπροστά σ' έναν ισχυρότερο αντίπαλο.

Οι Αθηναίοι βλέποντας τα νέα δεδομένα αναπροσάρμοσαν και αυτοί γρήγορα τα σχέδιά τους: άρχισαν σε μονή γραμμή να πλέουν ξυστά γύρω από τους Πελοποννησίους εφαρμόζοντας την τακτική του περίπλου. Έτσι συμπιέζαν τα εχθρικά πλοία και προσπαθούσαν να δυσκολέψουν τους χειρισμούς τους και να προκαλέσουν σύγχυση, οπότε θα ήταν πιο ευπρόσβλητα. Και αυτός ο σχηματισμός των Αθηναίων μαρτυρεί τη ναυτική τους εμπειρία, την ευελιξία τους στο πεδίο της αναμέτρησης, τις επιθετικές τους διαθέσεις, το ψυχικό σθένος και την αυτοπεποίθησή τους, αν και ήταν λιγότεροι. [Άλλωστε το ίδιο ακριβώς έκανε και ο στρατηγός τους Φορμίων στη ναυμαχία της Ναυπάκτου (καλοκαίρι του 429 π.Χ.), όταν κατανίκησε τον πελοποννησιακό στόλο που είχε 47 πλοία, ενώ αυτός μόνον 20.]

Τότε οι Πελοποννήσιοι, που με είκοσι πλοία τους αντιμετώπιζαν τους Κερκυραίους και δεν απείχαν πολύ από τη συμπλοκή των δικών τους με τους Αθηναίους, είδαν τα συμβάντα· διδαγμένοι από τη συμφορά τους στη Ναύπακτο φοβήθηκαν μήπως πάθουν πάλι το ίδιο. Γι' αυτό άφησαν το δικό τους μέτωπο (οι Κερκυραίοι ανακουφίστηκαν), έσπευσαν να βοηθήσουν τους δεινοπαθούντες συμμαχητές τους και συνενώθηκαν μαζί τους. Τότε πια όλοι μαζί (52 πλοία) έκαναν επίθεση κατά των Αθηναίων (12 πλοία).

Οι Αθηναίοι φυσικά περιήλθαν σε δύσκολη θέση, γιατί ο αντίπαλος ήταν αριθμητικά υπέρτερος· άλλωστε δεν περίμεναν καμιά βοήθεια από τους Κερκυραίους που έπλεαν ήδη για το λιμάνι της πόλης τους. Όμως και πάλι φάνηκε η ναυτική τους εμπειρία και η πρόνοιά τους για τους Κερκυραίους: δεν τράπηκαν σε άτακτη φυγή, αλλά άρχισαν με την ίδια πειθαρχία και ψυχραιμία να υποχωρούν κωπηλατώντας προς τα πίσω (πρύμναν έκρούοντο) με αργούς ρυθμούς. Έτσι και τις κινήσεις του εχθρού έβλεπαν και απώλειες δεν είχαν, αλλά του έδιδαν και την ψεύτικη ελπίδα ότι θα μπορούσε να τους προφτάσει και να τους καταναυμαχήσει. Αυτή η τακτική τους ήταν ορθή κίνηση αντιπερισπασμού, γιατί παρέσυραν προς το μέρος τους όλο τον πελοποννησιακό στόλο και οι Κερκυραίοι βρήκαν τον χρόνο να γυρίσουν ασφαλείς στο λιμάνι τους.

Ο Νικόστρατος λοιπόν αποδεικνύεται ότι ήταν και ικανότατος ναύαρχος· διέθετε τόλμη και αποφασιστικότητα, ναυτική εμπειρία και ψυχραιμία στις επιλογές του, σύνεση και ανθρωπισμό, αφού μπόρεσε και τον στόλο του να διατηρήσει άθικτο και στη σωτηρία των Κερκυραίων να βοηθήσει αποτελεσματικά. Επιπλέον με τη στάση του στη ναυμαχία δεν επέτρεψε στους Πελοποννησίους να πραγματοποιήσουν την προσχεδιασμένη τους απόβαση στο νησί και διασφάλισε τα αθηναϊκά συμφέροντα στην περιοχή αυτή.

Ο ι φ ά σ ε ι ς τ η ς ν α υ μ α χ ί α ς :

- α.** Ευθύγραμμη παράταξη των αντιπάλων (Αθηναίοι και Κερκυραίοι – Πελοποννήσιοι).
- β.** Διάρρηση των πελοποννησιακών πλοίων (20 εναντίον των 60 κερκυραϊκών, 33 εναντίον των 12 αθηναϊκών).
- γ.** Επίθεση των Αθηναίων «κατά κέρας».
- δ.** Κυκλική διάταξη των Πελοποννησίων.
- ε.** Η τακτική του περίπλου των Αθηναίων.
- στ.** Ενιαία επίθεση όλων των πελοποννησιακών πλοίων (52) κατά των αθηναϊκών (12).
- ζ.** Η τακτική της υποχώρησης των Αθηναίων «κρουομένων πρύμναν».

ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

- 1.** Η εσφαλμένη τακτική στον πόλεμο οδηγεί κατά κανόνα στην ήττα· αντίθετα η επίδειξη σύνεσης και η προσαρμογή της κατάλληλης τακτικής στις συνθήκες του πεδίου φέρουν θετικά αποτελέσματα.
- 2.** Όποιος διαθέτει τόλμη και ναυτική εμπειρία αψηφά ακόμα και την αριθμητική υπεροχή των αντιπάλων του.
- 3.** Ο αντιπερισπασμός είναι μια κίνηση που παρασύρει τον εχθρό και τον παγιδεύει στις επιδιώξεις του αντιπάλου του.
- 4.** Ο ανθρωπισμός ως ύψιστη αξία μπορεί να αναδειχτεί ακόμα και στις πιο κρίσιμες ώρες του πολέμου.